

Mitmehäälsus udmurdi rahvamuusikas: probleemipüstitusi

Resümees

Irina Nurijeva

Mitmehäälsus kui faktuuri tüüp on üks peamisi silistilisi iseärasusi, mille põhjal udmurdi laulukultuuris eristatakse lõuna- ja põhjapoolset traditsiooni. Mõned uurijad kirjeldavad lõunapoolset laulutraditsiooni teatud heterofoonia vormina, millele on iseloomulik dubleeritud oktavite esinemine. Udmurtidel, kes elavad Tatarstanis, on oma kohalik traditsioon, milles heterofoonia võib ilmneda mõnevõrra vabamas vormis – seda on käsitletud kui lineaar-klasterlikku tüüpi heterofooniat.

Muusikateadlastel pole ühtset arvamust põhjaudmurdi ja bessermani mitmehäälsuse tüüpide osas, eriti seoses žanriga *krež*. Mõned uurijad seostavad selle nn väljaarenenud mitmehäälsusega (nt I. K. Travina). Teised uurijad kirjeldavad seda kui teatud tüüpi heterofooniat, kus domineerib unisoon, või siis kui kõrvalhäälte heterofooniat, kus üks häälepartii jaguneb mitmeks alapartiiks (nt E. V. Gippius ja M. G. Hodõreva).

Teatud asjaolud võimaldavad tajuda põhjaudmurtide ja bessermanide *krež*'i, mida lauldakse kooris, kui väljaarenenud mitmehäälsuse vormi. Minu arvamuse kohaselt on sellel kaks põhjust: esiteks, *krež*'ile omane improvisatsiooniline esitusviis; teiseks, tekst, mida eri lauljad kasutavad, on erinev.

Krež'i analüüs, mis põhineb mitmemikrofonilistel helisalvestustel, võimaldab teha mõningaid kokkuvõtvaid järeldusi. Põhjaudmurtide ja bessermanide koorilaul kujutab endast heterofoonia teatud vormi. See võib realiseeruda unisoonina, kuid ka kõrvalhäälteks hargneva vormina, kus partiid on suhteliselt iseseisvad, kuid see ei kasva üle diafooniaks.